

Uttalelse ved offentlig ettersyn - Områdereguleringsplan - Gylderåsen - Etablering av kraftkrevende industri - Våler kommune

Vi viser til oversendelse datert 03.06.2022 med offentlig ettersyn av planforslag med konsekvensutredning for områdereguleringsplan for Gylderåsen.

Østfold fylkeskommune ga innspill til planarbeidet ved varsel om oppstart, brev datert 4. og 7. juni 2018. Viken fylkeskommune ga innspill til planarbeidet ved varsel om utvidelse av planområdet, brev datert 11.10.2022. Planarbeidet har blitt presentert og drøftet i planforum to ganger; 21.09.2021 og 21.06.2022.

Med bakgrunn i Østfold fylkeskommunes mulighetsstudie for store datasenter, var det i utgangspunktet meningen å legge til rette for plass- og kraftkrevende industri som datasenter innenfor området. Gylderåsen var en periode aktuell lokalitet for en batterifabrikk, men prosjektet ble skrinlagt.

Planforslaget

Planforslaget for Gylderåsen dekker et areal på ca. 2190 dekar, hvorav 1872,2 daa. er avsatt til industri. Området består av skog med noen åpne områder på høydedragene, noe myr, noen småveier, samt et mindre vann; Lødengtjernet. I nord er det et område med dyrka mark. Området er avsatt til LNF-formål i gjeldende kommuneplan. Nike-batteriet er regulert til industri og lager. Like sør for planområdet ligger Moss og Våler næringspark.

Hensikten med planforslaget er å legge til rette for kraftkrevende industri. Området foreslås regulert til industri, avgrenset til kraftkrevende industri i planbestemmelse 3.1.1. Ettersom kommunen ikke vet hvilke(n) aktør(er) som vil etablere seg i området, er reguleringsplanen relativt åpen. Bygg og infrastruktur er ikke fastsatt i plankartet. Det er satt en grense for utnyttelse på inntil 60%, men parkeringer og internveier inngår ikke i beregningsgrunnlaget.

Foreslått områdeplan gir hjemmel for utbygging av tiltak etter pbl., og det er kun stilt krav om detaljregulering for et mindre område, bestemmelsesområde #2. Det pågår et arbeid med å tilknytte området til strømmettet, og det er forventet at nødvendig kraftleveranse er på plass i 2025.

Konsekvensutredningen (KU) viser at utbygging av området gir negative virkninger for natur, landskap, friluftsliv, kulturmiljø og trafikk. KUen viser at utvikling av området kan gi stor positiv konsekvens for næringsutvikling

PLAN Avdeling for kommunale planer

Postadresse: Postboks 220, 1702 SARPSBORG
Besøksadresse: Galleri Oslo Schweigaards gate 4, 0185 OSLO
Telefon: 32 30 00 00

E-post: post@viken.no
Internett: www.viken.no
Org.nr.: 921693230

Merknader

Planforslaget er vurdert ut fra fylkeskommunens rolle som regional planmyndighet, forvalter av fylkesvei, fagmyndighet for kulturminnevern og prosessmyndighet etter vannforskriften.

Fylkesplanen «Østfold mot 2050» ligger til grunn for vår uttalelse. Fylkesplanen definerer Klypen – NIKE som regionalt næringsområde. Retningslinje 1.8 angir at de regionale næringsområdene skal brukes til arealkrevende næring, C-lokalisering iht. ABC-prinsippet. Utbedring av infrastruktur ligger som en forutsetning for utvikling av området.

Fylkesplanen sier også følgende om Gylderåsen (1 – Nd Klypen-Nike): *Fylkesplanen åpner for vurdering av stort datasentre innenfor området 1-Nd Klypen/Nike. Endelige avklaringer gjøres gjennom de formelle planprosessene i Våler kommune. Området avmerkes i fylkesplankartet som mulig framtidig lokalisering av stort datasenter.*

Ved varsel om oppstart og offentlig ettersyn av planprogram, og i regionalt planforum har fylkeskommunen vært opptatt av at planarbeidet må forholde seg til føringene i fylkesplanen, samt konsekvenser for fylkesvei, kulturminner og at konsekvensene for omgivelsene minimeres så langt det er mulig, blant annet for landskapet.

Forholdet til arealregnskapet skal avklares gjennom reguleringen. Arealet tar av arealpotten, som skal vare til 2050.

Det er laget et planforslag for å utnytte tilgangen til kraftforsyning, noe som ikke nødvendigvis er feil, men vi er, som kommunen, veldig usikre på hvilke virksomheter som kan komme til å etablere seg her, og følgelig også usikre på konsekvensene for miljø og samfunn. Vi er samtidig usikre på om planen for ensidig legger til rette for kraftkrevende industri, og peker på behov for revidering dersom markedet ikke responderer som forventet.

Prosjektet har røtter i Partnerskap for næringsutvikling, som har som mandat å bidra til økt sysselsetting i gamle Østfold. Fylkeskommunen har bidratt med planmidler til Våler kommune for å utarbeide en områdeplan. Ut fra et næring- og sysselsettingsperspektiv, og at virksomheten vanskelig lar seg lokalisere mer sentralt, har vi tidligere vært positiv til etablering av en batterifabrikk, noe som per nå ikke er aktuelt. Viken fylkeskommune ser at området er egnet til kraftkrevende industri og er positiv til økt sysselsetting i fylket.

Planen som nå foreligger er relativt åpen, og vi vet ikke om det vil bli én eller flere virksomheter. Da det var snakk om batterifabrikk strakk vi oss for å akseptere tilrettelegging for arbeidsplassintensiv virksomhet. Vi uttalte til varsel om utvidelse av planområdet at: *Til tross for utfordringer knyttet spesielt til transport, hhv. jobbreiser og varetransport, støtter Viken fylkeskommune planarbeidet og mener at Gylderåsen er et egnet sted for lokalisering av en batterifabrikk. Vi mener lokaliseringen kan forsvares ut fra dirkete tilkobling til fylkesveien, og at en batterifabrikk ikke vil kunne innpasses i sentrum av byene/tettstedene nettopp fordi den er så arealkrevende.*

Planbestemmelse 3.1.1 fastsetter at det ikke er tillat med publikumsrettede formål som forretning, handel og tjenesteyting. I tillegg mener vi det bør sikres at det ikke kan tillates rene kontorvirksomheter, da det er i strid med ABC-prinsippet.

Vår overordnede vurdering er at foreliggende plan er for åpen og uavklart. Vi mener det er nødvendig å dele opp området i flere felt og stille krav om detaljregulering for en større del av området. Vi fraråder at planen vedtas slik den foreligger nå. Dette begrunner vi med at planen skal ivareta fylkesplanens intensjoner om langsiktig arealforvaltning frem mot 2050 og at det er stor usikkerhet knyttet til blant annet trafikk på fylkesvei, landskapsbudsjettsyn og ivaretagelse av overordnede strukturer innenfor planområdet. Langsiktig arealutvikling, jf. fylkesplanen, bør sikres med rekkefølgekrav om feltvis utvikling over tid. KUen peker på avbøtende og skadereduserende tiltak, som vi mener det ville vært en stor fordel om ble sikret i områdeplanen. Det påligger Våler kommune et stort ansvar å tilse at kravene i planbestemmelse 7 blir ivaretatt gjennom byggesaksbehandling.

Landskap

Fagnotat landskapsbilde til KUen gir en god beskrivelse av planområdet og omlandet/influensområdet. Analysen er strukturert i to delområder: 1 Lødeng-Grav og 2 Klypen-Gylderdammen. Område 1 er gitt 'middels verdi' og påvirkning er vurdert til 'forringet', i sum 'betydelig miljøskade'. Område 2 er gitt 'noe verdi' og påvirkning er vurdert til 'sterkt forringet', i sum 'noe miljøskade'. Totalt sett er det vurdert at tiltaket vil føre til middels negativ konsekvens for landskapsbildet.

Iht. planbestemmelsene tillates bygg med byggehøyder inntil 25 meter over «gjennomsnittlig planert terreng», og det åpnes for ytterligere 5 meter der det *er nødvendige for produksjonen, tekniske installasjoner og heistårn*. Videre gis det unntak for byggehøyder over de nevnte 5 meterne der *det er nødvendig for drift og produksjon eller lignende*. Slik vi leser bestemmelsen kan det bli byggehøyder godt over 25 meter i området.

Våre innspill om at bebyggelse skal tilpasses landskapet, plassert på ulike nivåer i terrenget og at kotehøyder bør fastsettes i plankartet, er ikke tatt til etterretning, selv om det står kommentert i planbeskrivelsen, s. 57 at «innspillene er tatt til etterretning».

Fagnotatet har tatt utgangspunkt i to store sammenhengende flater av «monotone» bygninger, men det er ikke sikkert at det er slik området vil bli utbygd. Vi oppfatter at fagnotat landskap tydelig viser at det er behov for mer detaljert planlegging av området. Det er å forvente at store bygg til kraftkrevende industri får landskapspåvirkning. Det er imidlertid mulig å minimere de negative virkningene ved bruk av skadereduserende tiltak, slik som å plassere bygg og tilpasse høyder etter terreng og fjernvirkning. Fjernvirkning kan også reduseres med bruk av eksisterende og ny grønstruktur og muligens skjermingsvoller.

I sørvest er det lagt inn et eget bestemmelsesområde, #1 med hensynssone H550, som skal virke som vegetasjonsskjerm. Vi er bekymret for at dette ikke gir tilstrekkelig skjerming. Kommunen har kartlagt og gitt status til området Lødeng-Grav som viktig friluftsområde. Næringsområdets fjernvirkning vil kunne forringe friluftsområdet. Vi mener at konklusjonene i

KUen tilsier at konsekvensene for landskap må ivaretas bedre, og vi er usikre på om skjerming er tilstrekkelig ivaretatt i planbestemmelse 7.2.1 *Utomhusplan/situasjonsplan*. Planbestemmelsen sier bl. a noe om bebyggelsens plassering og høyde, vegetasjon og grøntanlegg, men ingenting om landskapsvirkning og eventuelt behov for skjerming.

Om kommunen vil gå videre med å tillate utbygging av området med hjemmel i områdeplanen, mener vi det for landskapet som et minimum må sikres flere skadereduserende tiltak, jf. kapittel 6 i fagnotatet.

Kulturarv, arkeologi - innsigelse

Det fremmes innsigelse på grunnlag av at det mangler en H570 - sone rundt steinalderboplassen ID283851. Selve boplassen er riktig merket med H730.

I planbestemmelse 4.1.3 heter det:

*Båndlagte områder (pbl. § 11-8 d) Båndlegging etter lov om kulturminner H730
Innenfor området gjelder kulturminnelovens bestemmelser, herunder forbud mot tiltak som er egnet til å skade, ødelegge, grave ut, flytte, forandre, tildekke, skjule eller på annen måte utilbørlig skjemme automatisk fredet kulturminne eller fremkalle fare for at dette kan skje. Automatisk freda kulturminne er angitt med sikringssone på 5 m fra kulturminnets ytterkant. Det tillates ikke terrenginngrep innenfor området. I anleggsperioden skal kulturminnets sikringssonegjerdes inn med midlertidig gjerde.*

I planen omgis boplassen av en større H550 sone (landskap). I et tidligere Teamsmøte med utvikler ble det enighet om at et større bufferområde må settes av som H570 for å få med litt av landskapet boplassen ligger i. Dette er ikke gjennomført, og vi fremmer derfor innsigelse til planforslaget.

Kulturarv, nyere tids kulturminner

Bakgrunn

I vår uttalelse til varsel om oppstart, skrev vi i brev av 7. juni 2018:

«Innenfor planområdet ligger Våler Batteri som er omtalt i Forsvarets landsverneplan. I videre planarbeid er det viktig å registrere disse kulturminnene i forhold til regional og lokal verneverdi. Fylkeskonservatoren forventer at denne utredningen utføres og oversendes Fylkeskonservatoren for kommentar i god tid før planen sendes kommunen for 1. gangs behandling.»

Behovet for en kartlegging av kulturminneverdiene i planområdet ble gjentatt da saken var oppe i planforum den 21. september 2021. Kartleggingen ble også etterlyst i e-post til Hedda Sæther Rosenlund i COWI AS den 14. oktober samme år. I et avklaringsmøte med Våler kommune om saken den 3. november 2021, fikk vi forelagt ny plangrense for områdeplanen. Dette medfører at deler av Våler batteri ligger utenfor plangrensen. Samtidig ligger store deler av batteriområdet sentralt i planområdet. Vi varslet da at det fremdeles var behov for en utredning av kulturminneverdiene som omfattes av planen.

Den 10. januar 2022 mottok vi ferdig kulturminneutredning for Våler batteri ført i pennen av COWI AS ved Magnus Torp. Rapporten omfatter en beskrivelse av anleggets historie, vernestatus og hvilke deler av anlegget som fremdeles er bevart. Materialet er en sammenstilling av informasjon som hovedsakelig er innhentet fra Forsvarsbygg, samt annen offentlig tilgjengelig informasjon ved søk i databaser og arkiv. Rapporten gir et godt bilde av Våler batteri/NIKE-batteriet i Våler.

Representanter fra kulturminnevernet i Viken fylkeskommune befarte Våler batteri i september og november 2021.

NIKE-bataljonen og Våler batteri

I 1957 aksepterte Stortinget et tilbud fra amerikanske myndigheter om utstyr og utdanning av en bataljon bestående av fire batterier med ansvar for forsvar av luftrommet over Østlandet og Rygge flyplass især. Bataljonens hovedkvarter ble lagt til Linderud, mens teknisk avdeling lå på Skar i Maridalen, sendere flyttet til Kjeller. Bataljonen ble operativ våren 1960, med batterier i kommunene Asker, Trøgstad, Våler og Nes.

NIKE-batteriene besto av tre områder fordelt på forlegnings-, utskytnings- og radarområdet. Forlegningsområdet ved Våler batteri kalt Kaspertomta (område A), lå nord for fv. 1026 Sånerveien. Radarområdet (område C) lå på toppen av Gylderåsen, og utskytningsområdet (område B), lå sør og sørøst for område A og C.

Missilene (raketten) ble styrt fra bakken etter informasjon fra flere radarer som fulgte både raketten og målet. Atomvåpen ble aldri tillatt på norsk jord. NIKE-systemet var imidlertid forberedt for atomvåpen, og disse var lett tilgjengelige. Ved en eskalering av trusselen fra Sovjetunionen, kunne atomladningene til missilene på NIKE-batteriene hentes fra lagret i Vest-Tyskland.

NIKE-batteriene var i bruk fram til slutten av den kalde krigen i 1991. Etter endt forsvarsbruk har forlegningen på Kaspertomta blitt nyttet til flyktningmottak, og senere transittmottak for flyktninger. Radar- og utskytningsområdet er solgt til private aktører.

Planområdet og vernestatus

Områdereguleringsplan for Gylderåsen omfatter utelukkende Våler batteri område B. I nordvest går planavgrensningen ved eiendomsgrensen til radarområdet (område C). Det er ikke lagt inn noen hensynssoner for å ivareta kulturminner fra etterreformatorsk tid i plankartet. Derimot er det i fellesbestemmelsene til planen lagt inn et punkt 2.2 om nyere tids kulturminner. Her heter det:

Det skal redegjøres for nyere tids kulturminner som berøres av tiltak, både i anleggsperioden og i permanent situasjon, herunder hvordan de skal sikres i anleggsperioden.

Våler batteri har ingen formell vernestatus, og er ikke kommunalt eller statlig listeført.

I perioden 1995 til 1999 ble landsverneplan for forsvaret utarbeidet av Forsvarets Bygningstjeneste (nå Forsvarsbygg) i samarbeid med Riksantikvaren og Forsvarsmuseet. Man

gikk da igjennom hele Forsvarets eiendomsportefølje og foretok en utvelgelse av verneverdige eiendommer, bygg og anlegg som kunne dokumentere Forsvarets virksomhet gjennom historien. Under arbeidet ble Våler batteri foreslått fredet. Argumentene for fredning bygde særlig på at de tre delene av anlegget lå mer konsentrert enn ved de øvrige NIKE-batteriene, samt at radar- og utskytingsområdet var spesielt godt bevart. I den endelige fredningsplanen ble derimot NIKE-batteriet i Asker eneste fredet anlegg på Østlandet.

I Riksantikvarens fredningsstrategi mot 2020 for kulturminneforvaltningen, er Krigens kulturminner et av ti prioriterte områder. Om undertema 3: Kald krig, skriver de:

Perioden ca. 1945-1990 kalles ofte «den kalde krigen». Geografisk gjelder dette hele Norge, men særlig ble Nord-Norge berørt da landsdelen ble NATOs frontlinje mot Sovjetunionen. Flyplasser, etterretningsstasjoner og kystfort ble bygget. Aktuelle objekter kan være viktige objekter knyttet til denne perioden som ikke lenger er i forsvarrets eie, som NATOs nordkommando på Kolsås i Akershus, «Anlegg 96» i Nordland, kystmeldestasjoner og spor etter overvåkings- og navigasjonssystem. «Lorang C» i Møre og Romsdal. Tema er særlig aktuelt i Finnmark, Troms, Akershus, Nordland, Møre og Romsdal, Telemark, Oslo.

Våler batteri i dag

Det er over 30 år siden forsvarsaktiviteten på Våler batteri opphørte. Likevel er mange spor delvis intakte. Dette gjør det fremdeles mulig å forstå virksomheten som har funnet sted her. I radarområdet, område C, er blant annet en bunkers og flere radomer bevart.

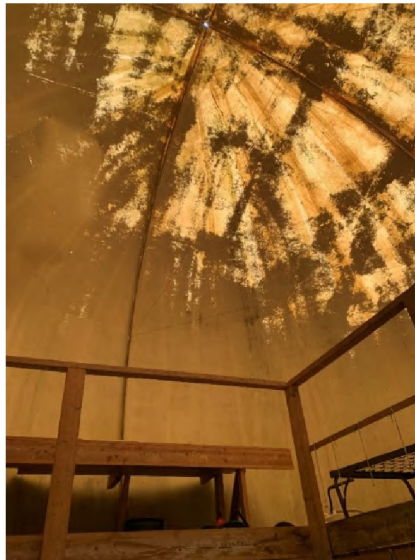


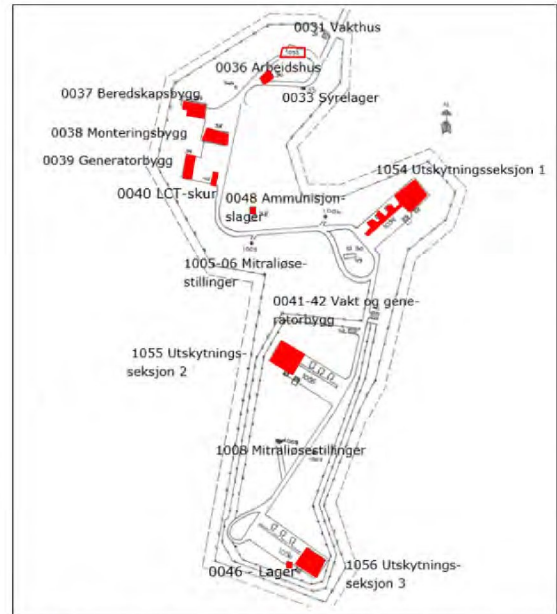
Foto til venstre av to av radomene i område C. Planområdet grenser helt inntil disse kulturminnene.

Foto til høyre av miljø inni den tredje radomen i området. Foto tatt 15.9.21. ©Viken fylkeskommune/Linda Nordeide.

Utskytingsområdet, område B, er i dag eid av Solid. Bedriften nytter hele området, har bygd til og gjort mange endringer. På befaring i november 2021, var det likevel mulig å se flere forsvarsbygg, dekningsrom og spor etter utskytingsramper. Kulturminneutredningen gir en god oversikt over hvilke bygninger og anlegg som eksteriørmessig fremdeles er intakt, se foto og kart under.



Figur 65: Flyfoto fra 2021 med bevarte bygninger og anlegg i rødt. Kilde: Finn.no og COWI AS.



Figur 64: Oversiktskart fra inventarlister med påtegnede bevarte bygg og anlegg i rødt. Kilde: Finn.no og COWI AS.

Illustrasjoner hentet fra kulturminneutredningen.



Mye av eksteriøret er fremdeles bevart. Her ser vi fra venstre: 0040 LCT-skur, 0039 Generatorbygg, et nytt bygg, og 0038 Monteringsbygg. Foto tatt 17.11.21. ©Viken fylkeskommune/Linda Nordeide.



Figur 55: Øverst: Flyfoto av B-området 1972. Under flyfoto fra 2019 hvor røde streker angir bevarte deler av anlegget. Kilde: fmn.no

Til venstre: Representant for Solid viser spor etter skinner fra 0054 utskytingsseksjon 1. Foto tatt 17.11.21. Viken fylkeskommune/Linda Nordeide. Til venstre: Montasje fra COWIs rapport. Flyfoto av utskytingsseksjon 1 i 1972 og 2019 med inntegning av bevarte deler.

Fylkeskommunens kulturminnefaglige vurdering

NIKE-batteriene representerer en viktig våpenteknologisk og forsvarshistorisk utvikling. Anleggene markerer overgangen fra kanoner til missiler i det norske luftforsvaret. De har dermed militærhistorisk verdi. Selv om NIKE-batteriet i Våler ikke er fredet eller vernet, mener fagmyndighet for kulturminnevern at sporene etter batteriet i Våler er et kulturminne av regional og nasjonal betydning. Dette er en del av vår forsvarshistorie som har fått lite oppmerksomhet, men som i lys av dagens krigssituasjon i Europa dessverre får ny aktualitet.

Batteriet i Våler var i bruk i over 30 år. Dette må ha satt spor, ikke bare fysisk i terrenget. Vi kan stille spørsmål som: Hvordan har det vært å leve med et stort forsvarsanlegg med høy sikkerhet så tett på? Eller hvordan var samhandlingen mellom Forsvaret og kommunen/innbyggerne? Vi mener NIKE-batteriet og aktiviteten knyttet til anlegget bør løftes frem som et betydningsfullt kulturminne for Våler kommune. Det er flere måter å gjøre dette på. Vi har følgende sterke anbefalinger:

Vi mener noe av bygningsmassen/anlegget i område B bør bli vernet som hensynssone kulturmiljø H570 i områdeplan for Gylderåsen og gis tilhørende retningslinjer. Disse retningslinjene bør utdype hvordan kulturminner fra nyere tid skal sikres i anleggsperioden og permanent, slik det er krav om i planens fellesbestemmelser punkt 2.2.

Utvelgelsen av aktuelle områder/anlegg som bør vernes, bør gjøres i samarbeid med fagmyndighet for kulturminnevern i fylkeskommunen, og i tett dialog med eier av området. Vi mener det bør være mulig å få til fortsatt bruk av området samtidig som noen deler av anlegget blir ivaretatt.

Radarområdet, område C, ligger utenfor områdeplan for Gylderåsen, men en utbygging kan komme tett innpå gjenværende radomer. Vi mener en del av planområdet i nord som grenser inntil radarområdet, bør underlegges hensynssone kulturmiljø H570, som en skjerm for å ivareta kulturmiljøet. Vi anbefaler kommunen også her om å ta kontakt med eier av radarområdet, for om mulig å kunne ivareta noen av anleggene.

Vi oppfordrer kommunen videre til å løfte frem NIKE-batteriet i kommende kommunedelplan for kulturminner i Våler. I tillegg til at kulturminnet bør gis en omtale og kartfesting, kan man planlegge prosjekter for formidling av kulturminnet, eller prosjekter for dokumentasjon av innbyggernes erfaringer med forsvarsanlegget i tiden det var i bruk. Dette kan engasjere lokalbefolkningen, hindre at viktig historie går tapt, og bevisstgjøre egne innbyggere på verdien av kulturminneekvalitetene til Våler batteri.

Sammendrag

Fagmyndighet for kulturminnevern i Viken fylkeskommune vil sterkt anbefale Våler kommune til å ivareta deler av NIKE-batteriet område B med hensynssone kulturmiljø H570 med

tilhørende retningslinjer. Vi vil videre sterkt anbefale kommunen å legge en hensynssone kulturmiljø H570 helt nord i planområdet, for å ivareta radardelen av Våler batteri område C.

Vi anmoder kommunen om å gå i dialog med eiere og fylkeskommunen om utvelgelse av bevaringsverdige bygninger/anlegg.

Vi oppfordrer kommunen videre til å inkludere Våler batteri i kommende kommunedelplan for kulturminner.

Samferdsel

Trafikkanalysen har skissert hva som kan bli maksimal trafikk produsert fra planområdet. Selv med skiftordninger vil ikke fylkesvei 1026 kunne håndtere en slik økning i trafikk. Fylkesveien har bruksklasse 10, med begrensning 50 tonn totalvekt, og maksimal vogntoglengde 19,5 meter. I forhold til trafikkøkningen har den for dårlig standard, den er for smal, det er behov for forsterkning, og det er ingen tilbud for gående og syklende. Spesielt tungtrafikken vil kunne føre til skader på fylkesvei 1026, da store deler av denne er for smal til at de kan møtes innenfor oppmerket veibane. De må da kjøre ut i veikanten, som over tid vil bli ødelagt. Vi har allerede måttet foreta punktvis utbedring på fylkesveien som følge av en liten økning av trafikk, og er bekymret for trafikkøkningen denne planen legger opp til. For at fylkesveien skal kunne håndtere den økte trafikkmengden bør fylkesveien forsterkes. En konsekvens av trafikkøkningen som denne planen åpner for, er at vi kan bli nødt til å stenge fylkesveien av hensyn til trafiksikkerheten.

Vi anbefaler derfor på det sterkeste at kommunen vurderer om det kan settes rekkefølgekrav til Gylderåsen for å utbedre sårbare punkter i fylkesvei 1026. Spesifisering av utbedringstiltak kan avklares i dialog med kommunen i etterkant av offentlig ettersyn.

Dette er også av interesse for Våler kommune og utbyggere på Gylderåsen, siden dårlige adkomstforhold og kapasitet på veinettet vil gjøre Gylderåsen mindre attraktiv for aktører som kan etablere seg der. Strekingen kan ikke forventes å bli prioritert utbedret i handlingsprogrammet til verken Viken, Akershus eller Østfold fylkeskommuner.

Trafikkøkningen vil også forverre forholdene for gående og syklende som oppholder seg i fylkesvei 1026. Kommunen bør derfor vurdere om regulert gang- og sykkelvei fra krysset mellom fylkesvei 1026 og 120 til krysset mot fylkesvei 1054 kan sikres bygd gjennom rekkefølgekrav i denne planen.

Trafikkanalysen foreslår å sende den nordgående tungtrafikken langs fv. 120 og mot E18, men Viken fylkeskommune har ingen mulighet til å håndheve dette.

Planbeskrivelsen

I planbeskrivelsen kapittel 4.10 Trafikk, står det at det er kort vei fra holdeplassen ved fylkesvei 120 og opp til planområdet. Avstanden fra holdeplassen ved fylkesvei 120 og opp til enden av Våler Næringspark er omtrent 1 km, i tillegg til at man må gå videre innover planområdet til Gylderåsen. Korte avstander gjør det mer attraktivt å gå, og dersom avstanden er under 500 meter, velger 8 av 10 å gå, men i avstander over 1 km og mer enn ti minutt å gå, velger folk flest å kjøre bil. Vi er derfor usikre på om det vil være attraktivt for ansatte på Gylderåsen å ta bussen til jobb.

Parkering

Det er ikke satt noe krav om at det skal være en viss andel ladepunkter for elbil.

Vi anbefaler å samle parkeringsplassene av hensyn til trafiksikkerheten. Dette kan sikres av kommunen, men vi kan ikke se at dette er nevnt i planbeskrivelsen.

Gående og syklende

Til varsel om oppstart anbefalte vi å sette krav om en gang- og sykkeløsning som separerer gående og syklende fra øvrig trafikk innenfor planområdet. Det er regulert gang- og sykkelvei langs regulert adkomstvei i reguleringsplan for Moss og Våler næringspark, og vi anbefaler at det settes krav om dette i bestemmelsene til Gylderåsen også. Gang- og sykkelvei bør ende opp så nært inngangsdør(ene) som mulig.

Naturmangfold

Konsekvensutredningen om naturmangfold

Konsekvensutredningen om naturmangfold viser (tab. 10) at reguleringsplanen samlet vil ha stor negativ konsekvens på naturmangfold og naturmiljø. Dette gjelder spesielt for en rik, åpen sørlig jordvannsmyr med svært høy lokalitetskvalitet. Myrtypen er sterkt truet på rødlista for naturtyper; dessuten for Lødentjern, en fisketom innsjø med A-verdi og leveområdet til flere hensynskrevende arter.

Det er beskrevet skadereduserende tiltak og anbefalinger som bør inkluderes i videre prosjektering. Viken fylkeskommune støtter i hovedsak de foreslåtte tiltakene og anbefalingene i utredningen, men anbefaler bredere hensynssoner knyttet til de ovennevnte naturelementene, for å sikre at habitatenes opprinnelige funksjon opprettholdes.

Utredningen viser spesielt til at videre prosjektering må legge til rette for ikke å endre vannhusholdningen i arealet med rik åpen sørlig jordvannsmyr og Lødentjern (fiskeløs innsjø). Dette støtter fylkeskommunen, dessuten anbefalingen om at det engasjeres hydrolog for å sikre dette.

Utredningen gir utilstrekkelige vurderinger av konsekvenser for klima, hydrologi og forurensning til luft, grunn og vann, og utredningen vil suppleres når det foreligger konkrete prosjektforslag for utbygging innenfor planområdet.

Det er flere myrer i området. Fylkeskommunen påpeker viktigheten av å unngå nedbygging og endrede hydrologiske forhold for disse myrene. Effekter for klimagassutslipp, hydrologi og naturmangfold ved eventuell tilstandsending for myrene bør utredes.

Planbeskrivelsen

Det er foreslått flere avbøtende/skadereduserende tiltak. Fylkeskommunen savner imidlertid at dette nevnes i selve planbestemmelsene. Fylkeskommunen mener at det bør innføres rekkefølgebestemmelser som sikrer at hensyn til naturmangfold ivaretas i det videre planarbeidet.

Det er myr i planområdet. Myrområder har en stor verdi som karbonlager, for det biologiske mangfoldet, for overvannshåndtering og flomdemping. Ifølge Regional plan for klima og energi 2019-2030 heter det: *Skoger, myrer og jordbruksarealer i Østfold binder store mengder karbon. Når disse arealene omdisponeres til boliger eller veier kan det både gi større utslipp og mindre karbonbinding. Det er svært vanskelig å flytte dyrkbar jord, og andre naturhensyn setter begrensinger for nydyrking av skog. Myrene tar flere tusen år å bygge opp, og bør i så stor grad som mulig bevares. Dette er enda en grunn til at det er viktig å utnytte allerede utbygde arealer så godt som mulig gjennom sambruk, fortetting med god kvalitet, og ved å transformere områder slik at de kan brukes på en ny måte.*

Drenering av intakte myrer vil gi klimagassutslipp og virkninger for naturmangfoldet. Vi anbefaler at det settes en byggegrense/buffersone mot alle myrene innenfor planområdet (jf. figur 7 i fagnotat naturmangfold), tilstrekkelig til at myrvegetasjonen ikke svekkes.

Innenfor naturmangfold finnes det flere nasjonale mål og føringer som er relevante og som med fordel kan nevnes. Eksempler på dette er «Natur for livet», Norges nasjonale miljømål, i tillegg til strategier og føring knytta til tema som fremmede arter og pollinatorarter.

Vi anbefaler også å se til [Viken fylkeskommunes veileder for masseforvaltning](#) som skal hjelpe kommunene med å få til bedre bruk av geologiske ressurser i utviklingen mot en sirkulær økonomi.

Det er positivt å se at kartlegging og håndtering av fremmede arter står oppført som del av miljøoppfølging i planbeskrivelsen. Da fremmede arter er en trussel for det biologiske mangfoldet, er det viktig at håndtering av fremmede arter synliggjøres i det videre planarbeidet. Ved utarbeidelse av reguleringsplaner skal det registreres fremmede arter i felt og det skal angis tiltak for fjerning av fremmede arter i risikokategori svært høy og høy.

I kapittel 6.1.1 tabell 2 angis at åtte delområder ødelegges helt av planen med «stor negativ» konsekvens. Fylkeskommunen minner om FNs tiår for naturrestaurering, og oppfordrer til at kommunen kompenserer tap av viktige naturtyper hvis ikke en av de øvrige punktene på tiltakshierarkiet (unngå – avbøte – restaurere) lar seg gjennomføre.

Slik fylkeskommunen leser det, så er naturtypen i delområde N3 – naturlig fisketom innsjø – leveområde for bl.a. storsalamander. Det står ikke oppført funn av storsalamander i naturbase, men fagnotat naturmangfold beskriver at det er mulige spredningskorridorer sør og nordvest for tjernet og at nærmeste kjente salamanderlokalitet er 2400 m nordvest for Lødengtjern. Fylkeskommunen ber kommunen påse at dersom det er gjort funn av storsalamander i delområde N3, så skal dette forskriftsmessig registreres i relevante nasjonale databaser.

Vannmiljø og overvann

Konsekvensutredningene gir en grei beskrivelse av vannmiljøet og mulige konsekvenser av planen. Den beskriver også skadereduserende tiltak, og oppgir hvilke andre tillatelser som må hentes inn før planen kan gjennomføres.

KUen beskriver hvilke vannforekomster som ligger innenfor planområdet, og skriver at bare en liten flik av vannforekomstene ligger innenfor planområdet. Det er imidlertid viktig å være bevisst på at det er hele vannforekomstens nedbørfelt som omfattes av vannforskriften, ikke bare vannstrengen som er tegnet inn i Vann-nett. Hele planområdet ligger innenfor nedbørfeltet til vannforekomster og vassdrag (som vist i KU for overvann). Lødengtjernet er dermed også en del av en vannforekomst.

Planbeskrivelsen

Under overordnede planer mangler Verneplan for vassdrag, som legger føringer for aktiviteter i slike vassdrag. Vansjø-Hobølvassdrag er inkludert i verneplan 1.

Under regionale planer mangler den regionale vannforvaltningsplanen. *Regional plan for vannforvaltning i Innlandet og Viken vannregion 2022-2027* legger føringer for forvaltningen av vannforekomstene i planområdet, og vannforvaltningsplanen har fastsatt de konkrete miljømålene for vannforekomstene.

Vannforvaltningsplanen inneholder planretningslinjer for å unngå forringelse av miljøtilstanden i vann og for å bidra til å nå miljømålene fastsatt i vannforvaltningsplanen. Hensikten med retningslinjene er å inkludere vann på et tidlig stadium i kommunens samfunns- og arealplanlegging og oppnå helhetlig vannforvaltning etter vannforskriften. Retningslinjene er førende for planarbeid etter plan- og bygningsloven. Dette gjenspeiles ikke i planbestemmelsene for Gylderåsen.

I kapittel 5.12 Miljøoppfølging må navnet på den regionale vannforvaltningsplanen rettes til *Regional plan for vannforvaltning i Innlandet og Viken vannregion 2022-2027*

Forholdet til den regionale vannforvaltningsplanen bør inkluderes i kap. 6.2. Det samme gjelder RPR for verna vassdrag.

Det bør komme bedre frem av planbeskrivelsen at det må komme på plass avbøtende tiltak for å beskytte vannmiljøet, og at evt. tillatelser om fysiske tiltak i vassdrag og endring av kantsoner langs vann/bekker må være innhentet, før rammetillatelser kan gis.

Friluftsliv

Vi støtter kommunen i deres forslag om å sikre opparbeiding og erstatning for stier og skiløyper som har blitt berørt eller fjernet, jf. foreslåtte skadereduserende tiltak i fagnotat nærmiljø og friluftsliv. De øvrige tiltakene bør også sikres i planen.

Oppsummering

Det fremmes innsigelse til planforslaget på grunnlag av manglende hensynssone H570 rundt steinalderboplassen.

Saken har vært drøftet i planforum, ved oppstart og etter utleggelse til offentlig ettersyn. Forslaget kunne med fordel vært drøftet med kommunen før den ble lagt ut til offentlig ettersyn.

Vi oppfatter planmaterialet som noe uferdig, med mangler ut fra avbøtende tiltak som er beskrevet i KU

Vi mener planen virker for ensidig innrettet mot kraftkrevende industri, at den den er åpen og skyver for mange viktige avklaringer over til byggesaksnivå i kommunen. Vi ber kommunen vurdere våre innspill, og vi legger særlig vekt på å sikre flere avbøtende tiltak, krav om regulering for større andel av planen og inndeling i delområder dersom området ikke skal tas i bruk til én enkelt utbygger.

Vennlig hilsen

Hilde Kobbelund Habberstad

Rådgiver kommunale planer

Medsaksbehandlere:

Kulturarv, arkeologi: Per Erik Gjesvold

Kulturarv, nyere tid: Linda Nordeide

Samferdsel: Rikard Olai Haugen

Miljøavdelingen: Raket Bjørngaard, Helene Gabestad

Kopi til:

STATENS VEGVESEN

STATSFORVALTEREN I OSLO OG VIKEN